

KHAI THÁC TÀI NGUYÊN VĂN HÓA QUẢNG BÌNH PHỤC VỤ DU LỊCH SINH THÁI VÀ KẾT HỢP DỊCH VỤ DU LỊCH HOMESTAY

TRẦN THỊ DIỆU HỒNG

Quảng Bình là dải đất hẹp của miền Trung. Mảnh đất hẹp nhất của cả nước, là cầu nối của hai miền Nam - Bắc. Có biển rộng mênh mông, núi non hùng vĩ, có nhiều kỳ quan thiên nhiên thế giới, bông lai tiên cảnh tuyệt đẹp và lòng lầy song hành cùng với đặc điểm, điều kiện tự nhiên, thiên nhiên đa dạng, khắc nghiệt. Ở vị thế này, Quảng Bình trong suốt dòng chảy của lịch sử, là mảnh đất đã trải qua bao biến thiên thăng trầm, do đó đã tồn tích, xếp lớp các giá trị văn hóa đặc sắc, lâu đời từ nền văn hóa từ thời kỳ cổ đại cho đến trung cận hiện đại và cho đến ngày nay, đã cống hiến cho nhân loại nhiều loại hình di sản thế giới tiêu biểu và được trao truyền. Bởi vậy để có thể dựa vào tài nguyên về văn hóa đó phục vụ cho việc phát triển kinh tế của tỉnh nhà cũng là một trong những việc cần làm của ngành du lịch tỉnh Quảng Bình.

Để khai thác các tour du lịch tài nguyên văn hóa phải phân loại theo sản phẩm của tài nguyên văn hóa và phân chia theo tuyến địa hình. Đối với Di sản Thiên nhiên thế giới Phong Nha - Kẻ Bàng và các hang động được bố trí cùng địa điểm, tuyến đường sẽ kết hợp du lịch sinh thái và du lịch tham quan di tích lịch sử trên tuyến đó như các di tích đường 20 Quyết Thắng, hang Tám Cô và các di tích Xuân Sơn, Phong Nha,... Tuyến du lịch hang động Tú Làn sẽ kết hợp tham quan du lịch các hang Trăn, hang Lèn Lơi, hang Rục Hung Ton, Hang Khái,... là các di tích về khảo cổ học tiền sơ sử, kết hợp tham quan danh thắng Thác bụt, suối Mơ, lễ hội Rằm tháng 3 của cư dân Minh Hóa. Đồng thời kết hợp tham quan các di tích lịch sử cách mạng trên tuyến đường 12A như: Cha Lo - Cổng Trời, đèo Mụ Giạ, Bãi Dinh, Khe Ve, La Trộng,... và tham quan các bản nhà

sàn của dân tộc Bru - Vân Kiều nhóm Khùa, dân tộc Chứt nhóm Sách, Rục; Tuyến tham quan du lịch phía Bắc có thể viếng thăm Vững Chùa - Đảo Yến, nơi yên nghỉ của Đại tướng Võ Nguyên Giáp, thăm di tích đền Liễu Hạnh công chúa ở Đèo Ngang, đi về thăm làng biển Cảnh Dương, làng chiến đấu kiểu mẫu trong thời kỳ chống Pháp và để chiêm ngưỡng cung đường bích họa của làng Cảnh Dương, xem bộ xương cá voi đã được người dân lưu giữ từ bao đời. Ngược lên Quảng Kim để nghe hát kiêu, rồi ghé về thăm các di tích Chăm Pa ở Quảng Trạch, ghé đình Đông Dương nghe hát ca trù cổ. Ghé thăm các di tích khảo cổ học Cồn Nền, Ba Đồn. Ngược về phía nam để thăm bến phà Gianh - nơi phân chia ranh giới Đảng Trong, Đảng Ngoài thời kỳ Trịnh Nguyễn và cũng là nơi địa điểm phà Gianh anh hùng trong thời kỳ chống Mỹ. Với tuyến du lịch đi về phía Nam, có quần thể di tích danh thắng núi Thần Đinh, ngược dòng Long Đại theo thác Tam Lu lên với những bản làng Bru - Vân Kiều để ngắm khung cảnh thiên nhiên hùng vĩ nhưng vô cùng mạo hiểm để nghe và xem các sản phẩm văn hóa phi vật thể của người Bru - Vân Kiều, xem lễ hội lập lờ của người Vân Kiều, thưởng thức các làn điệu dân ca của đồng bào thể hiện và thưởng thức ẩm thực ăn kiến muối, cá mát và các món ăn dân dã khác để biết thêm về bản sắc của người dân nơi đây. Đối với các dân tộc thiểu số Chứt, Bru - Vân Kiều có thể xây dựng làng du lịch sinh thái - văn hóa tộc người kết hợp du lịch cộng đồng; Tuyến tiếp theo du khách có thể viếng thăm nhà lưu niệm của Đại tướng Võ Nguyên Giáp tại làng Lộc Thủy, ghé thăm làng dệt chiếu cói An Xá, xuôi dòng Kiến Giang để nghe câu hò khoan Lệ Thủy. Ghé thăm chùa Hoàng Phúc, đền thờ Lễ Thành hầu

Nguyễn Hữu Cảnh, ghé thăm suối nước khoáng Bang, du lịch sinh thái Khe nước lạnh ở Ngân Thủy,...

Với hành trình của các tuyến như thế, các tour du lịch phải tạo thời gian lưu trú cho du khách bằng các sản phẩm du lịch như du lịch sinh thái và du lịch cộng đồng để đáp ứng nhu cầu của du khách và tăng sức cạnh tranh. Như vậy homestay là một giải pháp, một loại hình khá mới mẻ và đang là xu thế cho nhiều người

lựa chọn. Homestay là loại hình “du lịch xanh” thích hợp cho những ai yêu thích khám phá, trải nghiệm văn hóa tại các vùng đất mới.

Quảng Bình sở hữu nhiều cảnh quan thiên nhiên hữu tình, văn hóa vùng miền cũng đa dạng sẽ hấp dẫn du khách trong nước cũng như ngoài nước tham gia trải nghiệm. Homestay là một loại hình du lịch cộng đồng mà người tham gia là các hộ gia đình, hộ nông dân các khu vực nông thôn. Homestay sẽ tạo thu nhập cho người dân, xóa đói giảm nghèo, tạo ra công ăn việc làm cho người dân. Còn đối với du khách thì đây là một sự trải nghiệm chân thực. Du khách có thể tham gia vào các hoạt động văn hóa, các trò chơi hoặc trải nghiệm thực tế làm ra các sản phẩm truyền thống, tham gia sản xuất cùng nông dân như cây ruộng, trồng ngô, thu hoạch ngô, sắn, lúa, lạc,... Với các homestay, du khách phải trả chi phí ít hơn nhưng lại được đắm mình trong không gian yên bình của làng quê. Du lịch homestay giúp cho du khách được thưởng thức những bữa cơm ấm cúng, tìm hiểu thêm về ẩm thực địa phương, về văn hóa của nơi mình đến. Người dân có thể tạo ra nhiều sản phẩm du lịch homestay như các mô hình homestay nông trại, du khách có thể tham quan các sản phẩm từ trang trại do người dân trồng được, có thể thưởng thức tại chỗ. Hoặc mô hình homestay du mục bằng lều trại cho dân phượt và du

Một góc Hồ Khanh homestay

Nguồn: baoquangbinh.vn

khách nước ngoài tổ chức. Ở Quảng Bình mô hình này đã được Công ty TNHH một thành viên Oxalis (Chùa Me Đất) tiến hành cho du khách tham quan tuyến Sơn Đoòng và tuyến tham quan hang động Tú Làn ở Minh Hóa. Trong tour du lịch khám phá hang động, có thể dựng các lều trại như người dân du mục cho du khách nghỉ lại qua đêm. Công ty Đại Hùng cũng đang đầu tư khai thác du lịch sinh thái kết hợp homestay trong tour du lịch Khe nước lạnh kéo dài từ miền rừng núi Trường Xuân đến Ngân Thủy. Du khách vừa trải nghiệm khám phá thiên nhiên hoang dã, vừa khám phá hang động, vừa được sống trong không gian yên bình, cảm nhận được những thông điệp mà thiên nhiên ban tặng. Nét riêng của loại hình du lịch cộng đồng này hấp dẫn du khách chính là những điều mới lạ, những phong tục tập quán, những nét sinh hoạt văn hóa đặc thù, độc đáo, đặc biệt ở những vùng có yếu tố thiên nhiên đẹp, hoang sơ như Minh Hóa, Bố Trạch, Phong Nha - Kẻ Bàng, Quảng Ninh - Lệ Thủy. Chỉ với 200 - 300 nghìn đồng/đêm, du khách có thể lựa chọn được các địa điểm homestay. Loại hình du lịch cộng đồng kết hợp du lịch sinh thái sẽ là hướng đi mới để làm tăng thời gian lưu trú cho du khách muốn đến.

Dịch vụ du lịch homestay do người dân đầu tư đơn lẻ, do vậy chính quyền, ngành du lịch tạo điều kiện, quan tâm giúp đỡ. Ngành du lịch cần

kêu gọi các công ty lữ hành đưa khách về trải nghiệm du lịch tại các homestay. Chính quyền lập đề án phát triển du lịch cộng đồng, hướng dẫn người dân làm du lịch. Giúp người dân có ý thức trong việc bảo vệ môi trường, bảo tồn các di sản văn hóa, các di tích lịch sử. Mở lớp tập huấn cho người dân để họ có những hành động đẹp khi tiếp đón du khách như gõ cửa trước khi vào phòng, cất giữ đồ đạc ngăn nắp, gọn gàng, dọn vệ sinh sạch sẽ. Nâng cao chất lượng dịch vụ, vệ sinh an toàn thực phẩm...

Để khai thác tốt loại hình du lịch homestay, cần có chiến lược rõ ràng, cụ thể định hướng cũng như công tác quản lý loại hình du lịch này. Có những đầu tư đào tạo trường lớp, bồi dưỡng kiến thức phục vụ cho lao động làm việc trong homestay, đào tạo về ngoại ngữ, có những dự án tài trợ để giúp người dân tham gia làm dịch vụ du lịch này. Cơ quan chức năng ban hành tiêu chuẩn xếp hạng cơ sở lưu trú nghỉ tại nhà dân. Tăng cường công tác quảng bá, xúc tiến du lịch, các hội chợ, hội thảo trong nước và quốc tế. Nhưng yếu tố quan trọng nhất để homestay phát triển bền vững chính là con người, chủ nhà đồng thời là một chuyên gia du lịch, một sứ giả văn hóa, ý thức sâu sắc về dịch vụ mà mình cung cấp, lợi ích của nó mang lại cho chính bản thân và giá trị đối với xã hội.

Du lịch homestay giúp quảng bá về hình ảnh quê hương, đất nước, con người một cách gần gũi và chân thật nhất. Giúp tăng cường giáo dục ý thức về bảo vệ môi trường, bảo tồn di tích lịch sử văn hóa, tạo sự giao lưu văn hóa, phong tục tập quán giữa các dân tộc. Giáo dục ý thức về phong cách ứng xử trong cộng đồng người dân. Loại hình này cũng giúp xóa đói giảm nghèo cho người dân, thu hút các nhà đầu tư vào loại hình dịch vụ du lịch này.

Hiện nay, một số địa phương trong tỉnh Quảng Bình đã phát triển mô hình dịch vụ du lịch homestay kết hợp du lịch sinh thái này. Điển hình là mô hình homestay Chày Lập. Mô hình này được sự hỗ trợ của tổ chức hợp tác quốc tế Đức (GIZ). Tổ chức tập huấn cho bà con trong thôn thực hiện, sau đó giao quyền

cho quản lý thôn. Mô hình đã hoạt động tốt. Các xã vùng đệm Phong Nha - Kẻ Bàng như Sơn Trạch, Phúc Trạch, Hưng Trạch, Cự Nẫm đã tiến hành làm theo. Các homestay lần lượt ra đời: Phong Nha famstay, Peper house, Hồ Khanh homestay, Phong Nha mountain, Jungle Boss homestay,... Những mô hình này đã nắm bắt được nhu cầu, có chính sách phát triển, chiến lược marketing hoàn thiện nên đã gặt hái thành công. Trước đây người dân chỉ tập trung trang trí, điều kiện ăn nghỉ tốt, có đủ tiện nghi vào homestay thì nay người dân đã biết kết hợp với điều kiện tự nhiên mà chú trọng là phát triển gắn với nông nghiệp bền vững. Toàn huyện Bố Trạch có hơn 30 hộ tham gia làm dịch vụ du lịch homestay, đa số tập trung ở xã Sơn Trạch (21 homestay đã nhận được sự hỗ trợ của huyện Bố Trạch với tổng số tiền 315 triệu đồng), một số ở Hưng Trạch, Cự Nẫm cũng đã xây dựng mô hình homestay thu hút lượng khách đến lưu trú, trong đó khách quốc tế chiếm đa số. Tọa lạc giữa làng quê yên bình, du khách được trải nghiệm những hoạt động cùng người dân như đánh bắt cá lồng nuôi trên sông Son và cùng thưởng thức món cá đó, cùng cưỡi trâu, bẻ ngô và nướng, gặt lúa, thu hoạch lạc,... và kết hợp du lịch sinh thái ngắm cảnh quan núi rừng Phong Nha - Kẻ Bàng, thám hiểm hang động, khám phá những nét văn hóa đặc sắc của địa phương. Ở vùng núi Tân Hóa, người dân cũng đã làm 10 nhà du lịch cộng đồng, mỗi nhà có 8 giường ngủ, đảm bảo vệ sinh sạch sẽ, ăn nghỉ tại chỗ, phục vụ du khách tham quan tuyến hang động Tú Làn. Tại thành phố Đồng Hới, hiện nay mô hình du lịch homestay này cũng đã được một số hộ dân tự phát làm như ở homestay Ocean View Quang Phú, ở Bảo Ninh, Đồng Mỹ. Ở khu vực thuộc đồng bào Chứt, Bru - Vân Kiều cũng nên tiến hành mô hình du lịch sinh thái kết hợp du lịch cộng đồng khám phá văn hóa tộc người. Vì thế cần giải quyết ổn thỏa hai vấn đề cơ bản hiện nay là phát triển kinh tế, nâng cao đời sống cho đồng bào dân tộc thiểu số và bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống. Cộng đồng dân tộc thiểu

số được chọn phải bảo đảm điều kiện giao thông thuận tiện, có một không gian cư trú, dân cư và hệ thống tài nguyên văn hóa bản địa đặc sắc, hệ sinh thái để du khách trải nghiệm khám phá. Như vậy chỉ có thể chọn cộng đồng dân tộc thiểu số Ma Coong, Arem cùng nằm trong Di sản Vườn Quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng, hoặc bản Ôn của người Chứt để khai thác loại hình du lịch này. Cụ thể xây dựng không gian nhà sàn, không gian nhà sinh hoạt chung, không gian xây dựng các kiến trúc phụ trợ, không gian sản xuất canh tác, không gian tham quan khám phá thiên nhiên trải nghiệm và bên cạnh đó bản cũ vẫn được duy trì. Cần được tổ chức hướng dẫn cho đồng bào các kỹ năng về du lịch và các dịch vụ cũng như các sản phẩm của du lịch. Có thể xây dựng mô hình homestay ở Thiết Sơn - Thạch Hóa để du khách du lịch sinh thái các hang động lèn, ngắm nhìn đàn Voọc vừa mới được cộng đồng dân cư ở đây bảo vệ tốt đã phát triển thành nhiều bầy đàn.

Homestay là hình thức du lịch mang tính cộng đồng, thực tế đang dần phổ biến, phát triển nhanh chóng của các nước khu vực ASEAN và trên thế giới. Ông Elton Seetan, Trưởng khoa Quản trị kinh doanh Trường Đại học Grace Christian, Chủ tịch Hiệp hội Du lịch Philippin nói: “Trong năm 2018, ASEAN sẽ là một thị trường du lịch nhiều cơ hội, đầy tiềm năng trong lĩnh vực du lịch và xu hướng sẽ là homestay. Du khách sẽ ở tại nhà dân bản địa để tìm hiểu văn hóa, khám phá và tìm những trải nghiệm mới” (Theo báo Diễn đàn doanh nghiệp).

Như vậy, một lần nữa cho thấy mô hình du lịch sinh thái kết hợp du lịch homestay sẽ là chiếc cầu nối cho người dân Quảng Bình tham gia làm du lịch và quyết định sự phát triển của du lịch, giúp người dân vùng sâu vùng xa xóa đói giảm nghèo và phát triển bền vững. Tuy nhiên, các homestay cùng với chính quyền và các ban ngành liên quan cần có những hoạt động kinh doanh quảng cáo, tiếp thị, đa dạng hóa sản phẩm du lịch, đào tạo nguồn nhân lực,

trang cấp các kỹ năng cơ bản nhất về dịch vụ du lịch, tổ chức bữa ăn, ứng xử và cả về ngoại ngữ, tạo ra các sản phẩm của các làng nghề truyền thống, các hoạt động mang tính văn hóa để du khách trải nghiệm. Song song với đó là phải đầu tư về hệ thống đường sá, giao thông đi lại cũng như đầu tư vào việc trùng tu các di sản văn hóa của quê hương. Xây dựng bộ tiêu chí để đánh giá và dán nhãn chất lượng, tạo điều kiện cho các đơn vị lữ hành khi đưa khách đến địa phương, chính quyền địa phương quản lý một cách chặt chẽ nhằm hạn chế các vấn đề tiêu cực ảnh hưởng đến kinh tế, văn hóa, xã hội tại địa phương. Có như thế mới làm cho du lịch của tỉnh Quảng Bình ngày càng phát triển và phát triển bền vững.

Quảng Bình là mảnh đất giàu truyền thống văn hóa. Tiềm năng về văn hóa của Quảng Bình là yếu tố cấu thành, thúc đẩy động cơ đi du lịch và để phát triển ngành kinh tế du lịch. Để du lịch phát triển phải coi trọng sự phát triển của văn hóa. Du lịch văn hóa đã, đang và sẽ trở thành xu thế chủ đạo trong chiến lược phát triển mà ngành du lịch Quảng Bình sẽ phải hướng tới ■

Tài liệu tham khảo:

1. Dương Văn An, *Ô châu cận lục*, Bùi Dương Lịch. Nxb Á Châu, 1961.
2. Nguyễn Tú, *Quảng Bình nước non lịch sử*, 1997.
3. Lương Duy Tâm, *Địa lý lịch sử Quảng Bình*, Bảo tàng Tổng hợp Quảng Bình, 1998.
4. *Quảng Bình qua các thời kỳ lịch sử*, Thư viện Quảng Bình, 1998.
5. *Báo cáo khoa học Hội thảo Quốc gia về Quảng Bình 410 năm hình thành và phát triển*. Nxb Chính trị - Hành chính, 2014.
6. *Danh nhân Quảng Bình*, tuyển tập. Nxb Chính trị - Hành chính, 2014.
7. Một số tạp chí : Tạp chí Thông tin Khoa học và Công nghệ Quảng Bình, Tạp chí Văn hóa Quảng Bình và các tạp chí Khoa học.TV.
8. Một số tài liệu trên mạng internet.